

ВІДГУК
офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента,
Логвінова Павла Вадимовича
на дисертаційну роботу Ясенецького Володимира Станіславовича
на тему:
«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ
УКРАЇНИ», подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок», галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Повномасштабна збройна агресія проти України спричинила безпрецедентні виклики для системи місцевих фінансів, кардинально змінивши умови функціонування територіальних громад. Руйнування інфраструктури, масова міграція населення, втрата територій та звуження податкової бази поставили під загрозу фінансову стійкість значної частини громад, тоді як обсяги необхідного відновлення оцінюються у понад 524 млрд дол. США. У цих умовах забезпечення фінансової спроможності територіальних громад набуває стратегічного значення як для життєздатності місцевого самоврядування, так і для повоєнного відновлення держави в цілому.

Актуальність теми зумовлена кількома обставинами. По-перше, реформа децентралізації, що демонструвала позитивну динаміку до 2022 року, в умовах воєнного стану зазнала вимушеної трансформації у бік централізації фінансових ресурсів, що потребує наукового осмислення та вироблення збалансованих підходів. По-друге, традиційне трактування фінансової спроможності як здатності забезпечувати поточні потреби виявилось недостатнім для умов, що вимагають переходу від режиму «виживання» до режиму активного інноваційного розвитку. По-третє, гострий дефіцит фінансових ресурсів актуалізує пошук альтернативних, інноваційних інструментів фінансування та підвищення ефективності управління активами громад.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження Ясенецького В.С. є своєчасною, має важливе теоретичне і прикладне значення та значний потенціал для збагачення фінансової науки і розробки практичних рекомендацій щодо повоєнного відновлення України.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Тема дисертаційного дослідження пов'язана з науково-дослідною роботою кафедри публічних фінансів Державного податкового університету «Державні запозичення в системі публічних фінансів» (№ державної реєстрації 0121U109588). Особистий внесок автора полягає у розробці рекомендацій щодо диверсифікації джерел доходів, використання інноваційних фінансових інструментів та посилення управлінських

можливостей органів місцевого самоврядування (Акт впровадження від 02.10.2025 р.).

Результати дисертаційної роботи також використані у виконанні наукової теми «Стратегічні напрями відновлення України від наслідків війни», що виконувалася Науково-освітнім центром суспільних трансформацій (№ державної реєстрації 0122U200383). Зв'язок дисертації з науковими темами є обґрунтованим та підтвердженим відповідними документами.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави стверджувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими і достовірними.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується:

коректно визначеними метою, об'єктом, предметом і завданнями дослідження;

використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: логічного аналізу, синтезу, узагальнення та групування, наукової абстракції, індукції, дедукції, порівняльного та системного аналізу, системно-структурного аналізу, аналітичної ієрархії, аналізу часових рядів, регресійного моделювання, статистичного та графічного методів;

опорою на значний масив нормативно-правових актів, офіційних статистичних матеріалів, міжнародних аналітичних документів, праць вітчизняних і зарубіжних учених (список використаних джерел налічує 187 найменувань);

використанням сучасного аналітичного інструментарію (зокрема регресійного аналізу детермінант дотаційності, SWOT-аналізу) для оцінки фінансової спроможності громад.

Інформаційну базу дослідження становлять звітні дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, міжнародних фінансових організацій (Світовий банк, ЄІБ, ОЕСР), а також монографії і наукові публікації вітчизняних та іноземних фахівців. Наукові положення базуються на аналізі праць знаних учених у сфері місцевих фінансів та фіскального федералізму.

4. Оцінка змісту та структури дисертації

Дисертаційна робота має чітку та логічну структуру, що включає анотацію, вступ, три розділи, висновки та 9 додатків. Загальний обсяг роботи – 277 сторінок друкованого тексту, робота містить 18 таблиць та 21 рисунок, що забезпечує належну візуалізацію аналітичних результатів. Список використаних джерел налічує 187 найменувань.

Структуру дисертації побудовано за класичним принципом: від теоретичного фундаменту через емпіричний аналіз до практичних рекомендацій.

Перший розділ «Теоретичні засади забезпечення фінансової спроможності територіальних громад» присвячено аналізу сутності та значення фінансової спроможності у забезпеченні регіонального розвитку, теоретико-методичним підходам до її оцінки та інструментальній моделі забезпечення в контексті управління активами. Заслуговує на увагу обґрунтоване автором розуміння фінансової спроможності як триєдиної властивості, що об'єднує фінансовий потенціал, функціональну спроможність та спроможність до розвитку. Безперечною цінністю розділу є концептуальна модель забезпечення фінансової спроможності через капіталізацію восьми категорій активів громади.

Другий розділ «Сучасний стан забезпечення фінансової спроможності територіальних громад України» містить аналіз структурних диспропорцій у фінансовому забезпеченні, джерел формування фінансової спроможності в умовах бюджетної децентралізації та класифікацію загроз. Науковий інтерес становить виявлений автором ефект вимушеної централізації фінансових потоків (падіння частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті з 22-24 % до 15,7 % у 2024 р.) та проведений регресійний аналіз детермінант дотаційності громад з різним рівнем спроможності.

Третій розділ «Перспективи зміцнення фінансової спроможності територіальних громад у післявоєнному відновленні» присвячено аналізу зарубіжного досвіду (Данія, Фінляндія, Швеція, Польща), напрацюванню концептуальних підходів та аналізу організаційно-інноваційних механізмів. Практичну цінність становить запропонована концепція «фінансової ДНК» громади, а також обґрунтування доцільності використання програмно-цільового бюджетування, бюджету участі, краудсорсингу та «зелених» облігацій.

Загалом, зміст дисертації відповідає заявленій темі, а поставлені завдання дослідження повністю виконані.

5. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертації міститься в наступних положеннях:

вперше обґрунтовано доцільність введення у науковий обіг поняття «фінансова ДНК громади» як керованої комбінації фінансово-потенціального та інституційно-управлінського компонентів, що визначають траєкторію розвитку громади. На відміну від традиційних ресурсно-орієнтованих підходів, цей підхід розкриває фінансову спроможність як органічну єдність фінансового потенціалу (аналога генетичного коду) та інституційної спроможності (механізмів його реалізації), що дозволяє перейти від опису стану до проектування майбутнього розвитку (п. 3.2, с. 164–167, зокрема модель «фінансової ДНК» на с. 164 та розмежування понять «фінансовий потенціал» і «фінансова ДНК» на с. 165);

удосконалено трактування понять «фінансова спроможність територіальної громади» та «забезпечення фінансової спроможності територіальної громади». Перше визначення відмінне від існуючих тим, що принципово розрізняє поточну функціональність громади та її потенціал для

якісного зростання на інноваційній основі. Друге фокусується на динамічному цілеспрямованому процесі стратегічного управління ресурсами, інтегруючи не лише фінансові, а й інституціональні фактори (п. 1.3, с. 55–59, авторський підхід на с. 58–59);

удосконалено комплексну модель забезпечення фінансової спроможності через управління активами, доповнену принципами адаптивності, «зеленої» економіки, соціального інвестування, фінансової освіти та цифровізації, а також уточнено інструментальну структуру механізму через виокремлення інституційних, партнерських, ресурсних та управлінських блоків (п. 1.3: концептуальна модель капіталізації активів на с. 64–66, вісім категорій активів на с. 62–63, інструментальна структура механізму на с. 67–70);

набули подальшого розвитку науково-методичні підходи до обґрунтування диференційованої фінансової політики на основі регресійного аналізу дотаційності громад, що дозволив емпірично довести різну силу та напрямок впливу факторів залежно від рівня спроможності громади (обґрунтовано у п. 2.1, с. 86–89, коефіцієнти регресійних залежностей у таблицях 2.4–2.5 на с. 86–87 та висновки щодо диференційованого підходу на с. 88–89); методичний інструментарій оцінки фінансової спроможності, доповнений оцінкою потенціалу розвитку громад (розкрито у п. 1.2, с. 50–53, розширений перелік показників на рис. 1.3, с. 51); аргументація щодо причин деформації міжбюджетних відносин в умовах війни (обґрунтовано у п. 2.1, с. 84–86, аналіз падіння частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті на с. 84–85, рис. 2.3).

Наукову новизну дисертації також посилюють такі положення, що набули подальшого розвитку:

набула подальшого розвитку класифікація та оцінка загроз фінансовій спроможності територіальних громад, систематизованих за критерієм внутрішні/зовнішні та згрупованих у матрицю загроз за критеріями ймовірності та масштабу впливу, що дозволило пріоритезувати напрями протидії найбільш небезпечним загрозам (руйнування інфраструктури, масова міграція, зміни у законодавстві) (п. 2.3, с. 115–118, класифікація загроз у таблиці 2.8 на с. 116 та матриця загроз на рис. 2.9, с. 127);

набули подальшого розвитку методичні підходи до обґрунтування використання «швидких» аналітичних інструментів (зокрема SWOT-аналізу) в умовах високої невизначеності та обмеженості достовірних статистичних даних як основи для оперативного, гнучкого й ресурсоефективного бюджетного планування (розкрито у п. 1.2, с. 40–41, обґрунтування доцільності «швидких» методів на с. 39–41, та у п. 2.3, с. 119–125, застосування SWOT-аналізу загроз надходжень від окремих податків);

набули подальшого розвитку науково-методичні рекомендації щодо адаптації зарубіжного досвіду фінансової децентралізації (Данія, Фінляндія, Швеція, Польща) до українських реалій, зокрема обґрунтування неможливості прямої екстраполяції зарубіжних моделей через диспропорцію фінансової ваги місцевого самоврядування та специфіку воєнного стану (п. 3.1, с. 139–158,

порівняльна характеристика фінансових моделей у таблиці 3.2 на с. 154 та висновки щодо перехідних механізмів на с. 155–158);

набув подальшого розвитку інструментарій організаційно-інноваційних механізмів забезпечення фінансової спроможності громад у повоєнний період (програмно-цільовий метод бюджетування, партиципаторний бюджет, краудсорсинг, «зелені» та муніципальні облігації, соціальне інвестування), обґрунтовано їх синергетичний ефект та умови інституціоналізації (розкрито у п. 3.3, с. 185–200, моделі краудсорсингу у таблиці 3.7 на с. 187, переваги та ризики краудсорсингу у таблиці 3.8 на с. 193).

6. Практичне значення результатів

Практична значущість дисертації підтверджується впровадженням її результатів у діяльність установ:

Бучанської районної державної (військової) адміністрації Київської області враховано пропозиції щодо вдосконалення методики збору, обробки та аналізу даних для визначення індикаторів фінансової спроможності громади (довідка № 01.3-27-2457 від 21.05.2025 р.);

Бучанської міської ради враховано рекомендації щодо забезпечення прозорості інвестиційних процесів через підтримку використання цифрової екосистеми DREAM (довідка № 12.1-09/6992 від 17.11.2025 р.).

Це свідчить про обґрунтованість та затребуваність отриманих результатів учасниками бюджетного процесу на місцевому рівні.

7. Повнота викладу результатів у публікаціях

За темою дисертації опубліковано 20 наукових праць загальним обсягом 5,52 друк. арк. (особисто автору – 4,48 друк. арк.), серед яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 підрозділ у колективній монографії, 12 праць апробаційного характеру. Результати дослідження апробовано на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях протягом 2022–2025 років. Обсяг та характер публікацій відповідають встановленим вимогам і повною мірою відображають зміст дисертації.

8. Дотримання норм академічної доброчесності

У ході аналізу дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено. Автор коректно посилається на використані джерела, чітко розмежовує власні та запозичені ідеї, належним чином визначає особистий внесок у працях, опублікованих у співавторстві. Текст дисертації є оригінальним, випадків плагіату або некоректного запозичення не зафіксовано.

9. Зауваження та дискусійні питання

Попри загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, вона містить декілька недоліків, які можуть стати предметом наукової дискусії:

1. Запропонована автором концепція «фінансової ДНК» громади є оригінальною та евристично цінною, проте її теоретичне обґрунтування могло

б бути більш розгорнутим. Зокрема, бажано було б чіткіше розкрити критерії та показники вимірювання «фінансової ДНК», а також механізми її практичної діагностики, що дозволило б перевести цю наукову метафору у площину прикладного інструментарію.

2.Регресійний аналіз детермінант дотаційності територіальних громад (с. 86–89) є цінним та інформативним, однак побудований на даних лише за 2024 рік. Сам автор обґрунтовано визнає слабшання коефіцієнтів достовірності зі зростанням рівня спроможності громад через вплив неврахованих інституційних чинників. На нашу думку, доцільно було б розширити часовий горизонт аналізу та доповнити його перевіркою статистичної значущості коефіцієнтів і додатковими змінними, що відображають якість управління.

3.Аналіз зарубіжного досвіду (Данія, Фінляндія, Швеція, Польща) проведено ґрунтовно, проте він базується переважно на досвіді розвинених країн зі стабільними регіональними диспропорціями. Для посилення практичної значущості рекомендацій було б доцільно розглянути досвід країн, що пережили повоєнне відновлення або глибокі кризи, оскільки їхній досвід є ближчим до українських реалій воєнного та повоєнного періодів.

4. Робота містить окремі редакційні неточності та технічні огріхи (зокрема, у нумерації рисунків та посиланнях на джерела).

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, не ставлять під сумнів основні наукові результати дисертаційної роботи і можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях.

10. Загальний висновок

Дисертаційна робота Ясенецького Володимира Станіславовича на тему «Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад у післявоєнному відновленні України» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання актуальної науково-практичної проблеми – поглиблення теоретико-методичних засад забезпечення фінансової спроможності територіальних громад в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

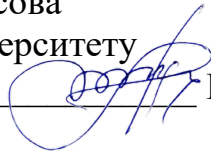
У роботі послідовно обґрунтовано, що фінансова спроможність є динамічною комплексною властивістю, що поєднує фінансовий потенціал, функціональну спроможність та спроможність до розвитку. Автором запропоновано оригінальне трактування фінансової спроможності та її забезпечення, концепцію «фінансової ДНК» громади, розроблено інструментальну модель забезпечення фінансової спроможності через капіталізацію активів, обґрунтовано диференційований підхід до управління дотаційністю на основі регресійного аналізу, а також комплекс організаційно-інноваційних інструментів повоєнного відновлення. Практичну цінність мають рекомендації, підтверджені впровадженням у діяльність Бучанської районної державної адміністрації та Бучанської міської ради.

Дисертація за своїм змістом, структурою, науковою новизною та практичним значенням відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а також Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

На підставі викладеного вважаю, що Ясенецький Володимир Станіславович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

 Павло ЛОГВІНОВ

«22» липня 2026 р.